

الله اعلم
بما نزلنا
من كتابك
من قبلنا
ولا نزلنا
من قبلنا
كتابك

تقدیم

آقا جون

پاسکزاری

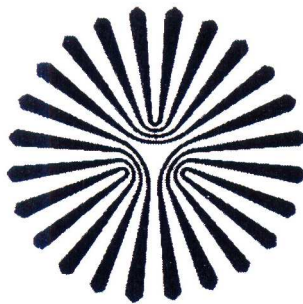
از دمنان را خالصانه شکر گذارم که توفیق عنایت فرمودگامی دیگر در جهت ارتقاء تحصیلی بردارم. سپاسم را از صمیم قلب تقدیم به پدر و مادرم می‌کنم به خاطر زحمات و دلگرمی‌هایی که همواره در زندگی‌م پشتوانه‌ام بوده است. از استاد گرامی جناب آقای مرتضی علینقیان صمیمانه شکر می‌کنم که در سالی اصلی زندگی را از او آموختم. از همسر عزیز و خانواده محترم که در دوران تحصیل یار و یاور من بوده‌اند صمیمانه شکر می‌کنم. از برادرم و همسر گرامیشان به خاطر حمایتها و محبت‌هایشان کمال شکر را دارم.

از دختر و پسرهایم نیز سپاسگزارم و از او می‌خواهم که مرا به خاطر همه کوتاهی‌هایم ببخشد. از بزرگان، دوستان، همکلاسی‌ها، همکاران و بستگانم که هر کدام به طرق مختلف در زندگی‌ام مؤثر بوده‌اند شکر می‌کنم. از استاد گرامی سرکار خانم دکتر فریده حق‌بین که زحمت مطالعه و داوری این پایان‌نامه را عهده‌دار بودند بی‌نهایت قدر دانی می‌نمایم.

از استاد محترم، سرکار خانم دکتر مریم السادات غیاثیان ریاست محترم گروه زبان‌شناسی بخاطر تمام زحماتشان در ارائه این تحقیق کمال شکر را دارم.

از استاد ارجمند، سرکار خانم دکتر بلقیس روشن که مشاور محترم اینجانب بودند و رهنمودهای مؤثری در جهت بهبود کیفی این تحقیق ارائه نمودند بسیار سپاسگزارم.

از استاد، دوست و یاور بسیار عزیزم سرکار خانم دکتر آزیتا افراشی که از راهنمایی‌های ارزشمند ایشان بهره‌امی فراوان بردم بی‌نهایت سپاسگزاری می‌نمایم و این حاصل را مدیون ایشان می‌دانم.

دانشگاه پیام نور
دانشکده علوم انسانی
گروه زبان‌شناسی و زبانهای خارجی

عنوان پایان‌نامه:

**تحلیل مدخل‌های اسامی در واژگان زبان فارسی
با توجه به روابط مفهومی**

پایان‌نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد
در رشته زبان‌شناسی همگانی

نام مؤلف:

ساناز کاظمی

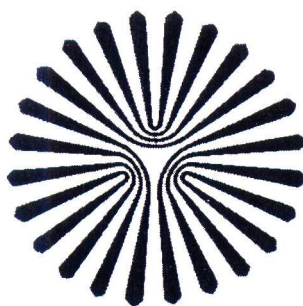
استاد راهنما:

سرکار خانم آرزیتا افراشی

استاد مشاور:

سرکار خانم بلقیس روشن

آذر ۱۳۸۹

دانشگاه پیام نور
دانشکده علوم انسانی
گروه زبان‌شناسی و زبانهای خارجی

عنوان پایان‌نامه:

تحلیل مدخل‌های اسامی در واژگان زبان فارسی
با توجه به روابط مفهومی

پایان‌نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد
در رشته زبان‌شناسی همگانی

نام مؤلف:

ساناز کاظمی

استاد راهنما:

سرکار خانم آرزیتا افراشی

آذر ۱۳۸۹

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

چکیده

فصل اول : مقدمه پژوهش

۲	۱-۱) مقدمه و بیان مسأله.....
۲	۲-۱) پرسشهای پژوهش
۲	۳-۱) فرضیه‌های پژوهش
۳	۴-۱) روش انجام پژوهش.....
۳	۵-۱) سابقه و ضرورت انجام تحقیق.....
۴	۶-۱) سازمان پژوهش.....
۵	۶-۲) مفاهیم و اصطلاحات کلیدی.....

فصل دوم: ملاحظات نظری

۸	مقدمه
۸	۱-۲) واژگان.....
۹	۲-۲) روابط مفهومی در سطح واژه
۹	۱-۲-۲) شمول معنایی.....
۱۱	۱-۱-۲-۲) شمول معنایی همنام.....
۱۲	۲-۱-۲-۲) شمول معنایی ناهمنام.....
۱۲	۲-۲-۲) جزءواژگی
۱۳	۱-۲-۲-۲) شمول معنایی و جزءواژگی
۱۳	۳-۲-۲) عضوواژگی
۱۴	۴-۲-۲) واحدواژگی.....

۱۴ چندمعنایی (۵-۲-۲)
۱۶ تقابل معنایی (۶-۲-۲)
۱۸ تباین معنایی (۷-۲-۲)
۱۹ نشاننداری و بی‌نشانی (۸-۲-۲)
۱۹ نشاننداری صوری (۱-۸-۲-۲)
۲۰ نشاننداری توزیعی (۲-۸-۲-۲)
۲۰ نشاننداری معنایی (۳-۸-۲-۲)
۲۱ نشاننداری موقعیتی (۴-۸-۲-۲)
۲۱ نشاننداری التزامی (۵-۸-۲-۲)
۲۱ هم‌آوا - هم‌نویسی (۹-۲-۲)
۲۲ هم‌معنایی (۱۰-۲-۲)
۲۴ با هم آیی (۱۱-۲-۲)
۲۵ دامنه با هم آیی (۱-۱۱-۲-۲)
۲۵ اصطلاحات مرتبط با واژگان (۳-۲)
۲۶ معنی‌شناسی واژگانی (۱-۳-۲)
۲۶ لغت (۲-۳-۲)
۲۷ واژگان‌نگاری (۳-۳-۲)
۲۸ واحد واژگانی (۴-۳-۲)
۲۸ مدخل (۵-۳-۲)
۲۹ اطلاعات درون یک مدخل (۱-۵-۳-۲)
۲۹ گستره واژه‌ها (۱-۱-۵-۳-۲)
۳۰ گستره مدخل‌ها (۲-۱-۵-۳-۲)
۳۰ مؤلفه‌های معنایی (۶-۳-۲)
۳۱ تحلیل مؤلفه‌ای (۱-۶-۳-۲)
۳۴ جمع‌بندی (۴-۲)

فصل سوم: پیشینه مطالعات

مقدمه	۳۶
۱-۳) مطالعات غیرایرانی	۳۶
۱-۱-۳) بلومفیلد (۱۹۳۳)	۳۶
۲-۱-۳) ویلسون (۱۹۷۶)	۳۶
۳-۱-۳) کتز و فودور (۱۹۶۳)	۳۷
۴-۱-۳) لاینز ۱۹۷۷	۴۱
۵-۱-۳) بائر ۱۹۸۳	۴۲
۶-۱-۳) هرפורد و هیزلی (۱۹۸۳)	۴۲
۷-۱-۳) کلارک (۱۹۹۳)	۴۳
۸-۱-۳) هچ و براون ۱۹۹۵	۴۵
۹-۱-۳) جکسون ۲۰۰۲	۴۶
۱۰-۱-۳) لبر	۴۹
۱۱-۱-۳) سینکلر ۱۹۸۷	۵۰
۲-۳) معنی در فرهنگ‌ها	۵۰
۳-۳) روابط معنایی در واژگان	۵۴
۴-۳) مطالعات ایرانی	۵۵
۱-۴-۳) روشن	۵۵
۲-۴-۳) نعمتی	۵۶
۵-۳) جمع‌بندی مطالب	۵۷

فصل چهارم: تحلیل داده‌ها

مقدمه	۵۹
۱-۴) راهنمای تحلیل داده‌ها	۵۹

۶۵..... (۲-۴) تحلیل داده‌ها

۱۶۱..... (۳-۴) جمع بندی مطالب

فصل پنجم: نتیجه گیری

۱۶۳..... (۱-۵) خلاصه

۱۶۳..... (۲-۵) پاسخ پرسشها و محک فرضیه‌های پژوهش

۱۶۶..... (۳-۵) نتایج فرعی

۱۶۶..... (۴-۵) پیشنهادات برای پژوهشهای آتی

۱۶۷..... منبع و مآخذ

Abstract

فهرست جداول

عنوان	صفحه
جدول ۱. بسامد وقوع روابط مفهومی مندرج در مدخل حرف «آ».....	۶۷-۶۸
جدول ۲. بسامد وقوع روابط مفهومی مندرج در مدخل حرف «الف».....	۷۱-۷۲
جدول ۳. بسامد وقوع روابط مفهومی مندرج در مدخل حرف «ب».....	۷۶-۷۷
جدول ۴. بسامد وقوع روابط مفهومی مندرج در مدخل حرف «پ».....	۷۹-۸۰
جدول ۵. بسامد وقوع روابط مفهومی مندرج در مدخل حرف «ت».....	۸۳-۸۴
جدول ۶. بسامد وقوع روابط مفهومی مندرج در مدخل حرف «ث».....	۸۵-۸۶
جدول ۷. بسامد وقوع روابط مفهومی مندرج در مدخل حرف «ج».....	۸۹-۹۰
جدول ۸. بسامد وقوع روابط مفهومی مندرج در مدخل حرف «چ».....	۹۲-۹۳
جدول ۹. بسامد وقوع روابط مفهومی مندرج در مدخل حرف «ح».....	۹۵-۹۶
جدول ۱۰. بسامد وقوع روابط مفهومی مندرج در مدخل حرف «خ».....	۹۸-۹۹
جدول ۱۱. بسامد وقوع روابط مفهومی مندرج در مدخل حرف «د».....	۱۰۳-۱۰۴
جدول ۱۲. بسامد وقوع روابط مفهومی مندرج در مدخل حرف «ذ».....	۱۰۵-۱۰۶
جدول ۱۳. بسامد وقوع روابط مفهومی مندرج در مدخل حرف «ر».....	۱۱۰-۱۱۱
جدول ۱۴. بسامد وقوع روابط مفهومی مندرج در مدخل حرف «ز».....	۱۱۲-۱۱۳
جدول ۱۵. بسامد وقوع روابط مفهومی مندرج در مدخل حرف «س».....	۱۱۶-۱۱۷
جدول ۱۶. بسامد وقوع روابط مفهومی مندرج در مدخل حرف «ش».....	۱۲۰-۱۲۱
جدول ۱۷. بسامد وقوع روابط مفهومی مندرج در مدخل حرف «ص».....	۱۲۴-۱۲۵
جدول ۱۸. بسامد وقوع روابط مفهومی مندرج در مدخل حرف «ض».....	۱۲۶-۱۲۷
جدول ۱۹. بسامد وقوع روابط مفهومی مندرج در مدخل حرف «ط».....	۱۳۱-۱۳۲
جدول ۲۰. بسامد وقوع روابط مفهومی مندرج در مدخل حرف «ظ».....	۱۳۳-۱۳۴
جدول ۲۱. بسامد وقوع روابط مفهومی مندرج در مدخل حرف «ع».....	۱۳۶-۱۳۷
جدول ۲۲. بسامد وقوع روابط مفهومی مندرج در مدخل حرف «غ».....	۱۳۸-۱۳۹

- جدول ۲۳. بسامد وقوع روابط مفهومی مندرج در مدخل حرف «ف»..... ۱۴۱-۱۴۲
- جدول ۲۴. بسامد وقوع روابط مفهومی مندرج در مدخل حرف «ق»..... ۱۴۶-۱۴۷
- جدول ۲۵. بسامد وقوع روابط مفهومی مندرج در مدخل حرف «ک»..... ۱۴۹-۱۵۰
- جدول ۲۶. بسامد وقوع روابط مفهومی مندرج در مدخل حرف «گ»..... ۱۵۲-۱۵۳
- جدول ۲۷. بسامد وقوع روابط مفهومی مندرج در مدخل حرف «ل»..... ۱۵۵-۱۵۶
- جدول ۲۸. بسامد وقوع روابط مفهومی مندرج در مدخل حرف «م»..... ۱۵۹-۱۶۰

فهرست نمودار

عنوان	صفحه
نمودار ۱. بررسی شمول معنایی.....	۱۰
نمودار ۲. شمول معنایی همنام.....	۱۱
نمودار ۳. شمول معنایی ناهمنام.....	۱۲
نمودار ۴. جزء واژگی.....	۱۲
نمودار ۵. نمودار ساختار مدخل Bachelor.....	۴۰
نمودار ۶. روابط معنایی مندرج در مدخل‌های حرف «آ».....	۶۹
نمودار ۷. روابط معنایی مندرج در مدخل‌های حرف «الف».....	۷۳
نمودار ۸. روابط معنایی مندرج در مدخل‌های حرف «ب».....	۷۷
نمودار ۹. روابط معنایی مندرج در مدخل‌های حرف «پ».....	۸۰
نمودار ۱۰. روابط معنایی مندرج در مدخل‌های حرف «ت».....	۸۴
نمودار ۱۱. روابط معنایی مندرج در مدخل‌های حرف «ث».....	۸۶
نمودار ۱۲. روابط معنایی مندرج در مدخل‌های حرف «ج».....	۹۰
نمودار ۱۳. روابط معنایی مندرج در مدخل‌های حرف «چ».....	۹۳
نمودار ۱۴. روابط معنایی مندرج در مدخل‌های حرف «ح».....	۹۶
نمودار ۱۵. روابط معنایی مندرج در مدخل‌های حرف «خ».....	۱۰۰
نمودار ۱۶. روابط معنایی مندرج در مدخل‌های حرف «د».....	۱۰۵
نمودار ۱۷. روابط معنایی مندرج در مدخل‌های حرف «ذ».....	۱۰۷
نمودار ۱۸. روابط معنایی مندرج در مدخل‌های حرف «ر».....	۱۱۱
نمودار ۱۹. روابط معنایی مندرج در مدخل‌های حرف «ز».....	۱۱۴
نمودار ۲۰. روابط معنایی مندرج در مدخل‌های حرف «س».....	۱۱۸
نمودار ۲۱. روابط معنایی مندرج در مدخل‌های حرف «ش».....	۱۲۲
نمودار ۲۲. روابط معنایی مندرج در مدخل‌های حرف «ص».....	۱۲۵

- نمودار ۲۳. روابط معنایی مندرج در مدخل‌های حرف «ض» ۱۲۸
- نمودار ۲۴. روابط معنایی مندرج در مدخل‌های حرف «ط» ۱۳۲
- نمودار ۲۵. روابط معنایی مندرج در مدخل‌های حرف «ظ» ۱۳۴
- نمودار ۲۶. روابط معنایی مندرج در مدخل‌های حرف «ع» ۱۳۷
- نمودار ۲۷. روابط معنایی مندرج در مدخل‌های حرف «غ» ۱۴۰
- نمودار ۲۸. روابط معنایی مندرج در مدخل‌های حرف «ف» ۱۴۳
- نمودار ۲۹. روابط معنایی مندرج در مدخل‌های حرف «ق» ۱۴۷
- نمودار ۳۰. روابط معنایی مندرج در مدخل‌های حرف «ک» ۱۵۰
- نمودار ۳۱. روابط معنایی مندرج در مدخل‌های حرف «گ» ۱۵۳
- نمودار ۳۲. روابط معنایی مندرج در مدخل‌های حرف «ل» ۱۵۶
- نمودار ۳۳. روابط معنایی مندرج در مدخل‌های حرف «م» ۱۶۰
- نمودار ۳۴. روابط معنایی مندرج در ۳۰ درصد از مدخل‌های منتخب در فرهنگ دو جلدی سخن برحسب درصد ۱۶۱

چکیده

پایان‌نامه حاضر به هدف تحلیل روابط مفهومی موجود در مدخل‌های اسامی فرهنگ سخن (۱۳۸۱) نگارش یافته است. فرضیه بنیادی در پژوهش حاضر آن است که در توصیف معنی مدخل‌های واژگانی روابط مفهومی به کار گرفته می‌شوند، بر این اساس نگارنده در پی پاسخگویی به دو پرسش برآمد. نخست اینکه بسامد وقوع روابط مفهومی که برای توصیف معنی مدخل‌های واژگانی به کار می‌روند نسبت به همدیگر چگونه است و دیگر اینکه تفاوت معنی‌دار بسامد وقوع روابط مفهومی نسبت به همدیگر چگونه توجیه می‌گردد. به منظور پاسخگویی به پرسش‌های مطرح شده، نگارنده با بهره‌گیری از فرمول اعداد تصادفی و با به کارگیری نرم‌افزار (S-Plus) ۳۰٪ از کل مدخل‌های اسامی در فرهنگ دو جلدی انوری (۱۳۸۱) را انتخاب کرد که مجموعاً ۵۴۲۶ مدخل را فرا می‌گرفت.

در مرحله بعد تمام مدخل‌های انتخاب شده با استفاده از نرم‌افزار فوق مورد تحلیل قرار گرفت تا مشخص شود که بسامد وقوع روابط مفهومی در مدخل‌های ذیل هر حرف و نیز به طور کلی در مورد تمام حروف چگونه است. نتیجه بدست آمده از تحلیل محتوایی و آماری داده‌ها حاکی از آن است که دو رابطه مفهومی هم‌معنایی توصیفی و هم‌معنایی واژگانی با بسامد وقوع به ترتیب ۳۰۱۹ (۲۶/۷۶ درصد) و ۲۹۵۲ (۲۶/۱۷ درصد) از بالاترین کاربرد نسبت به سایر روابط مفهومی برخوردارند. در توجیه کارایی پر بسامد این دو رابطه مفهومی در ساماندهی به دانش واژگانی سخنگویان زبان فارسی می‌توان مدعی شد که دو رابطه مفهومی مورد ذکر به لحاظ شناختی از جایگاه بنیادی برخوردارند و این مسئله می‌تواند به عنوان یک دستاورد نظری مهم در ساخت یک نظریه معنایی، تدوین کتب آموزشی و ادبی برای کودکان و نیز در فرهنگ‌نگاری یارانه‌ای مدنظر قرار گیرد.

کلید واژه‌ها: روابط مفهومی^۱، فرهنگ‌نگاری^۲، واژگان^۳، مدخل واژگانی^۴، معنی‌شناسی^۵.

-
1. Sense Relations
 2. Lexiography
 3. Lexicon
 4. Lexical Entry
 5. Semantics

فصل اول

مقدمه پژوهش

۱-۱) مقدمه و بیان مسأله

واژگان و اطلاعات مندرج در آن و چگونگی سامان‌یافتن این اطلاعات از مسائل مهم مطرح در زبان‌شناسی به ویژه پس از انتشار مقاله «ساخت یک نظریه معنایی»^۱ از سوی کتز^۲ و فودور^۳ در سال ۱۹۶۳ و پس از آن به چالش کشیدن فرضیه «واژگان‌گرا»^۴ در مقاله «اشاراتی بر اسم‌سازی»^۵، از سوی چامسکی^۶ در سال ۱۹۷۰ به شمار می‌آید. نظریه‌پردازانی که به چگونگی سامان‌یافتگی واژگان می‌پردازند غالباً بر سر اینکه برای هر مدخل واژگانی اطلاعات آوایی، دستوری و معنایی ارائه می‌گردد توافق نظر دارند. آنچه جرقة اصلی را برای انجام پژوهش حاضر پدید آورد این سؤال بود که روابط مفهومی که برای تعیین معنی هر مدخل واژگانی به کار گرفته می‌شوند از چه بسامد وقوعی برخوردارند؟ به بیان ساده‌تر کدامیک از روابط مفهومی از بسامد وقوع بالاتری نسبت به بقیه برخوردار است و در مقابل کدامیک از روابط مفهومی با توجه به بسامد وقوع پائین کاربرد آن نسبت به بقیه جایگاه فرعی‌تری می‌یابد.

۲-۱) پرسشهای پژوهش

با توجه به آنچه در بند ۱-۱ گفته شد پرسشهای پژوهش حاضر به قرار زیر معرفی می‌گردد:

الف - ویژگی‌های معنایی پر بسامد مدخل‌های اسامی در واژگان زبان فارسی کدام است؟

ب - با استناد به بسامد وقوع ویژگی‌های معنایی مدخل‌های اسامی در واژگان، عملکرد ناهمگن

شبهه روابط مفهومی چگونه توجیه می‌گردد؟

۳-۱) فرضیه‌های پژوهش

فرضیه‌های پژوهش حاضر که بر مبنای پرسشهای مندرج در بند ۱-۲ ساخته شده‌اند به قرار

زیرند.

-
1. The Structure of a Semantic Theory
 2. J. Katz
 3. D. J. Fodor
 4. Lexicalist Hypothesis
 5. Remarks On Nominalization
 6. N. Chomsky

الف - در مدخل‌های اسامی واژگان زبان فارسی رابطه مفهومی هم معنایی واژگانی نسبت به روابط مفهومی دیگر از بسامد وقوع بالاتری برخوردار است.

ب - بسامد وقوع ویژگی‌های معنایی مدخل‌های اسامی در واژگان، به لحاظ شناختی می‌تواند عملکرد ناهمگن شبکه روابط مفهومی را توجیه کند.

۴-۱) روش انجام پژوهش

در انجام پژوهش حاضر تدوین مقدمات پژوهش و معرفی مفاهیم و اصطلاحات کلیدی به شیوه کتابخانه‌ای صورت گرفت. انتخاب و تحلیل داده‌ها در مرحله بعد بر مبنای اصول علمی حاکم بر پژوهش‌های پیکره بنیاد صورت گرفته است. بر این اساس ۳۰ درصد از کل مدخل‌های فرهنگ فشرده سخن تألیف دکتر حسن انوری (۱۳۸۱) به تعداد ۵۴۲۶ داده، در فرمول اعداد تصادفی با بهره‌گیری از نرم‌افزار s-plus انتخاب شد و تمام اطلاعات مندرج ذیل این مدخل مورد تحلیل قرار گرفت تا مشخص شود در تعیین معنی هر مدخل بسامد وقوع روابط مفهومی چگونه است. سپس به منظور نتیجه‌گیری، این آمارها مورد تحلیل قرار گرفت تا مشخص شود بسامد وقوع کاربرد روابط مفهومی در سطح کل داده‌ها چگونه است.

۵-۱) سابقه و ضرورت انجام تحقیق

منابعی که در اینجا فهرست شده هر یک به شیوه‌ای به موضوع پژوهش حاضر مرتبط است هر چند در فصل (۳) پیشینه مطالعاتی به تفصیل به آنها پرداخته می‌شود.

کتز (۱۹۶۳)، فودور (۱۹۶۳)، گادمن^۱ (۱۹۷۶)، پاینه^۲ (۱۹۷۶)، ویلسون^۳ (۱۹۷۶)، بائر^۴ (۱۹۸۳)، هرفورد^۵ (۱۹۸۳)، همیلسی^۶ (۱۹۸۳)، کرووز^۷ (۱۹۸۶)، لاینز^۸ (۱۹۸۴)، لیچ^۹ (۱۹۸۷)، ام سی آرتور^{۱۰}

-
1. N. Gadman
 2. Payne
 3. G. Wilson
 4. L. Bauer
 5. R. Hurford
 6. B. Heasley
 7. A. Cruse
 8. J. Lyons
 9. G. Leech
 10. T. MC Arthur

(۱۹۸۹)، بلومفیلد^۱ (۱۹۹۳)، کلارک^۲ (۱۹۹۳)، هچ^۳ (۱۹۹۵)، بران^۴ (۱۹۹۵)، ملم جائر^۵ (۱۹۹۵)، سعید^۶ (۱۹۹۷)، لبر^۷ (۲۰۰۲)، جکسون^۸ (۲۰۰۲)، پالمر^۹ (۱۳۷۴)، میلر^{۱۰} (۱۹۷۸)، رضوی (۱۳۷۶)، افراشی (۱۳۷۷)، روشن (۱۳۷۷)، صفوی (۱۳۷۹)، پناهی (۱۳۸۱)، لیان (۱۳۸۲)، حق‌شناس (۱۳۸۳)، دبیرمقدم (۱۳۸۳)، نعمتی (۱۳۸۵)، نراقی (۱۳۸۵).

هر چند منابع متعددی را چه در آثار زبان‌شناسان ایرانی و چه در آثار زبان‌شناسان غیرایرانی می‌توان یافت که به روابط مفهومی و واژگان پرداخته باشند. ولی هیچ سابقه‌ای را برای پرداختن به موضوع پژوهش حاضر به‌طور مستقیم یعنی بسامد وقوع روابط مفهومی در سطح واژه در گستره واژگان نمی‌توان معرفی کرد، به این لحاظ پژوهش حاضر کاملاً جدید محسوب می‌شود.

۱-۶) سازمان پژوهش

پژوهش حاضر با عنوان «تحلیل مدخل‌های اسامی در واژگان زبان فارسی با توجه به روابط مفهومی» در فصل تدوین شده است.

فصل اول با عنوان «مقدمه پژوهش» به بیان مسئله، هدف و اهمیت پژوهش، پرسش‌ها، فرضیه‌ها و قلمرو پژوهش، روش انجام پژوهش و سازمان‌بندی پایان‌نامه می‌پردازد.

در فصل دوم با عنوان «ملاحظات نظری» ابتدا به معرفی انواع روابط مفهومی و سپس توصیف برخی از مهمترین اصطلاحات مرتبط با واژگان پرداخته و از شواهد و نمونه‌های فارسی و در صورت لزوم انگلیسی و نیز نمودارهایی جهت بررسی بهتر مطلوب استفاده گردیده است.

فصل سوم با عنوان «پیشینه مطالعات» به بررسی آراء برخی از اندیشمندان و صاحب‌نظرانی ایرانی و غیرایرانی در باب واژگان خواهد پرداخت و در آخر نیز به چند پژوهش انجام شده در ایران اشاره می‌گردد.

-
1. L. Bloomfield
 2. E. V. CLark
 3. E. Hatch
 4. Ch. Brown
 5. Malmk Jaer
 6. J. Saeed
 7. S. Lobner
 8. H. Jackson
 9. R. F. Palmer
 10. Miller

فصل چهارم پژوهش حاضر تحت عنوان «تحلیل داده‌ها» که در اصل پیکره‌ی اصلی پژوهش را در بر می‌گیرد، به تجزیه و تحلیل داده‌ها اختصاص دارد. داده‌ها از فرهنگ دو جلدی سخن تألیف دکتر حسن انوری (۱۳۸۱) با فرمول اعداد تصادفی با بهره‌گیری از نرم‌افزار S-plus انتخاب شدند. تعداد کل داده‌های مورد بررسی ۵۴۲۶ داده بود که ۳۰ درصد از فرهنگ مذکور را شامل می‌شوند. کل داده‌ها در پیوست در یک CD ارائه شده و بخشی از آنها به صورت نماینده کل داده‌ها در این فصل ارائه می‌گردند. در این فصل سعی شد از جدول و نمودارهای میله‌ای استفاده شود تا بسامد وقوع هر یک از روابط مفهومی را در حرف مورد بررسی به خوبی نشان دهند.

در فصل پنجم پژوهش تحت عنوان «نتیجه‌گیری» ابتدا در بخش اول خلاصه‌ای از فصل‌های پیش ارائه می‌شود و سپس یافته‌های پژوهش مطرح شده و سرانجام پیشنهادهایی برای پژوهش‌های بعدی ارائه می‌گردد. در آخر هم کتابنامه فارسی و انگلیسی و نیز واژه‌نامه فارسی به انگلیسی و انگلیسی به فارسی به عنوان ضمیمه درج می‌گردد.

۲-۶) مفاهیم و اصطلاحات کلیدی

مهمترین مفاهیم و اصطلاحات کلیدی در پایان‌نامه حاضر به قرار زیرند.

واژگان

اصطلاح واژگان به معنی فرهنگ است و فهرستی از واژه‌ها را با معانی و سایر اطلاعات زبانی به همراه دارد. در نظریه زبانی یک فرهنگ یا واژگان شامل اطلاعاتی است درباره تلفظ، معنی، خصوصیات صرفی و خصوصیات نحوی مدخل‌ها (انتخابی، ۱۳۸۲: ۳۸).

روابط مفهومی

در نظام معنایی زبان بین واژگان هر زبان روابطی وجود دارد که در فراگیری واژگان مربوط به آن نقش مهمی ایفا می‌کند. هر واژه به لحاظ مفهومی می‌تواند به گونه‌ای با واژه‌های دیگر ارتباط داشته باشد. البته در بعضی موارد روابط واژگانی^۱ فقط مفهومی نیست و می‌تواند علاوه بر روابط مفهومی با روابط صوری^۲ نیز همراه باشد. برخی از مهمترین روابط مفهومی در واژگان به شرح زیرند که در فصل دوم به طور مفصل به توصیف هر یک پرداخته‌ایم (خالصی، ۱۳۸۵: ۲۳).

1. Lexical Relations
2. Formal Relations

شمول معنایی^۱، جزءواژگی^۲، عضوواژگی^۳، واحدواژگی^۴، چندمعنایی^۵، تقابل معنایی^۶، تباین معنایی^۷، نشاننداری^۸ و بی‌نشانی^۹، هم‌آوا - هم‌نویسی^{۱۰}، هم‌معنایی^{۱۱} و باهم‌آیی^{۱۲}.

واژگان‌نگاری

یکی از مواردی که در مطالعات واژه‌شناختی بسیار به آن توجه شده و از جذابیت زیادی برخوردار است فرهنگ‌نگاری است که نوشتن و تألیف فرهنگ‌های لغت است. این تعریف ممکن است تا حدی محدودکننده باشد. در مفهومی گسترده‌تر فرهنگ‌نگاری به آن قواعدی اشاره می‌کند که جمع‌آوری و ویرایش فرهنگ‌ها ذیل آن قرارداد (جکسون، ۲۰۰۰: ۸).

-
1. Hyponymy
 2. Meronymy
 3. Member Of Collection
 4. Portion Mass
 5. Polysemy
 6. Semantic Oposition
 7. Semantic Contrast
 8. Markedness
 9. Unmarkedness
 10. Homonymy
 11. Synonymy
 12. Collocation